

Fets i escrits de fra Payeras a San Carlos (Carmel), La Soledad i San Diego. 1796-1804

XV JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

M. Magdalena Payeras Capellà¹ i Llorenç Payeras Capellà²

1: Universitat de les Illes Balears

mpayeras@uib.cat

2: Taller de la Terra

greclp@ono.com

Paraules clau: Marià Payeras, Fill Il·lustre, escrits, missions, Califòrnia.

Resum. *Fra Marià Payeras, durant els anys que passà a Califòrnia, va desenvolupar diverses tasques, més enllà de les estrictament religioses, i va generar diversos tipus d'escrits com cartes o documentació administrativa. Aquest article pretén recopilar els fets i els escrits de la primera etapa a Califòrnia, la que va de 1796 a 1804. En aquesta etapa fra Marià va estar destinat a les missions de San Carlos, La Soledad i San Diego.*

Keywords: Father Payeras, Illustrious son, writings, missions, California.

Abstract. *Father Payeras, during the years that stayed in California, developed several tasks, far beyond the religious ones, and generated several kinds of writings as letters or administrative documentation. This paper pretends to gather the jobs and writings of his early years in California, from 1796 to 1804. In this stage Father Payeras were posted to San Carlos, La Soledad and San Diego.*

1. Introducció

En les catorzenes Jornades d'Estudis Locals d'Inca vàrem presentar el resultat d'una recerca sobre la documentació americana referent al Fill Il·lustre d'Inca fra Marià Payeras [3]. El gran volum de bibliografia i fonts arxivístiques trobades està sent analitzat per tal de poder recopilar els fets biogràfics i els escrits del missioner inquer. A les conclusions exposaven el contrast entre el coneixement i la documentació americana, i el coneixement que se'n té a la nostra ciutat. Proposàvem com a treballs de futur, a més d'acabar la recerca de material, l'estudi i classificació del material recopilar, i la divulgació a la nostra localitat; exposant com a matèries d'estudi les facetes de fra Marià Payeras de lingüista, pacificador, viatger i explorador, diarista i administrador.

Seguint els treballs anomenats, s'ha iniciat l'anàlisi del primer període de fra Marià Payeras a les missions de Califòrnia, una vegada que ha passat el període formatiu al Colegio Apostólico de San Fernando de Mèxic. Es tracta dels anys compresos entre 1796 i 1804. Realitzam el tall a l'any 1804, corresponent a l'any que fra Marià Payeras és destinat a la missió de La Purísima Concepción, on tant per la durada en el temps com pels càrrecs que tindrà la quantitat de documentació augmenta de forma important en quantitat i temàtica. Per tal motiu aquest període es tractarà posteriorment.

Els documents analitzats són escrits realitzats per fra Marià Payeras, molts d'ells en format de carta. En la majoria dels casos desconeixem les respostes a aquestes cartes, ja que o no estan catalogades o estan en altres arxius.

2. Els primers anys de fra Marià Payeras a Califòrnia. Primers destins

Fra Marià Payeras va arribar a la *Nueva España* al començament de l'any 1793, ingressà en el Colegio Apostólico de San Fernando de México. Els Colegios Apostólicos havien estat ideats pel també missioner mallorquí fra Antoni Llinás, natural d'Artà, per formar els nous missioners. Fundà el primer a Santa Cruz de Querétaro el 1682, i n'arribaren a funcionar cinc. La quantitat de joves missioners que arribaven era gran, bastants provinents de Mallorca, i en aquests centres passaven llargs períodes, en els quals rebien els coneixements per afrontar les futures destinacions.

Figura 1. Col·legi apostòlic de San Fernando, Mèxic [1]

Figura 2. Frà Marià Payeras

L'any 1796 el pare Antonio Noguera, *Guardián del Colegio Apostólico de San Fernando*, màxima autoritat, va enviar fra Marià Payeras a la missió de San Carlos Borromeo del Río Carmelo, a Monterey. Així quan tenia 27 anys, i després de tres anys de formació, el missioner d'Inca començava la seva feina apostòlica, llargament esperada.

La missió de San Carlos Borromeo, fundada el 1770, era una de les més importants de l'alta Califòrnia, port natural, estava fortificada per defensar-la de russos i anglesos que també la pretenien. Fou la segona missió fundada per fra Juníper Serra, i allà es troba enterrat, juntament amb altres importants missioners com fra Joan Crespí o fra Fermín de Lasuén. El nom de la missió fou triat per fra Juníper Serra en honor a l'arquebisbe de Milà, Carlos Borromeo.

Quan fra Marià Payeras arribà ja hi havia a la missió més de dos mil batejats i el 10 de juliol de 1796 hi realitzà el

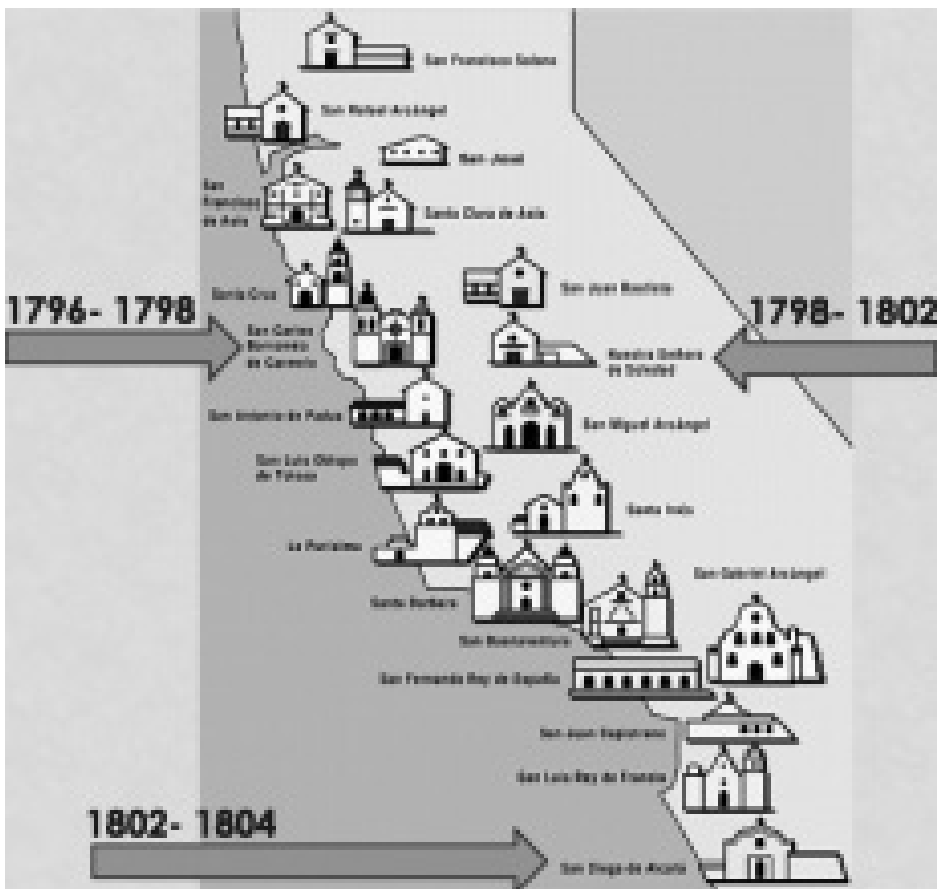

Figura 3. Mapa de les missions amb els destins de F. Payeras

seu primer bateig. Allà treballà entre els naturals d'aquella terra i els militars espanyols durant dos anys. La darrera partida de bateig firmada per ell a San Carlos fou del dia 7 de setembre de 1798.

Figura 4. Missió de San Carlos.
 Font: <http://www.californiaspanishmissions.net>

Figura 5. Missió de La Soledad.
 Font: <http://www.californiaspanishmissions.net>

Figura 6. Missió de San Diego.
 Font: <http://www.californiaspanishmissions.net>

De San Carlos de Monterrey passà a la veïna missió de Nuestra Señora de la Soledad. Un poc més allunyada de la costa, La Soledad estava a mig camí entre San Carlos i San Antonio de Pàdua, a l'interior de l'alta Califòrnia. Va ser fundada l'any 1791 pel P. Fermín de Lasuén i era la tretzena que fundava l'orde franciscà a Califòrnia. Segons consta, el seu primer bateig a La Soledad va ser el 17 de novembre de 1798. Però durant aquesta estada fra Marià Payeras, a més de la missió, atengué tot l'entorn: batejà el 1800 a la missió de San Miguel, o el 1801 a la missió de Santa Clara. No oblidà fra Marià Payeras durant aquesta etapa la seva vessant tècnica en la realització de millores; construï a La Soledad un aqüeducte de quinze milles per aprofitar l'aigua d'una font propera. Fra Marià residí a La Soledad fins a l'agost de 1803, quan partí cap a San Diego. D'aquest període es conserven diverses cartes i documents.

La missió de San Diego estava situada entre l'alta i la baixa Califòrnia, a la Nova Espanya. Fou fundada el juliol de 1769 per fra Juníper Serra, enmig de grans enfrontaments amb els nadius Kumeyaay. Rebé el nom de San Diego en honor al sant espanyol san Didacus. Fra

Marià Payeras arribà al seu nou destí amb 34 anys, l'any 1803. En aquells dies, el 26 de juliol, havia mort l'immediat continuador de fra Juníper Serra, el P. Fermín de Lasuén. El va succeir en el càrrec de superior de les missions de l'alta Califòrnia el P. Esteban Tapis. A San Diego, fra Marià

Figura 7. Signatura del governador Diego de Borica

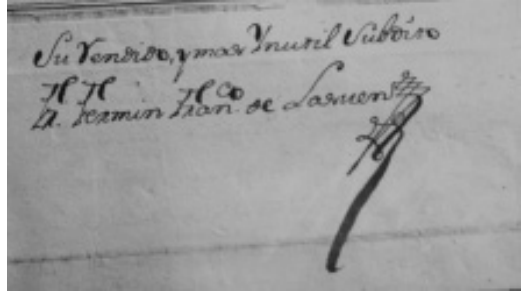

Figura 8. Signatura del president P. Fermín de Lasuén

continuà administrant el bateig, el primer fou dia 11 de desembre de 1803 i el darrer, dia 30 de setembre de 1804. Fra Marià administrà San Diego fins a principi d'octubre de 1804, en què se li comanà la responsabilitat de la missió de La Purísima Concepción, substituint el pare Calzada.

En aquests anys va ser important la relació de fra Marià amb les autoritats civils i religioses de Califòrnia, especialment amb el governador Borica i el president de les missions, el pare Lasuén. Diego de Borica y Retegui va néixer a Vitòria-Gasteiz el 1742 i morí a Durango (Mèxic) el 1800. Militar de professió, fou el vuitè governador espanyol de Califòrnia, entre el anys 1794-1800. Fou succeït pel català Pere d'Alberní i Teixidor (Tortosa, 1747 – Monterrey, 1802). Durant el govern de Diego de Borica, coincidint amb la presidència del també basc i afí P. Fermín de Lasuén, es fundaren cinc noves missions, al llarg del Camino Real. El pare Fermín de Francisco Lasuén de Arasqueta (Vitòria, 1736 – Missió de San Carlos, 1803), missioner destacat, fou el segon president de totes les missions de Califòrnia (1785-1803) després de fra Juníper Serra. Menys temperamental que el seu predecessor, les cròniques el qualifiquen de gran i efectiu treballador, i l'autor de la gran expansió franciscana a Califòrnia. El resultat de la seva direcció consta, entre altres obres, de la fundació de nou missions: Santa Bàrbara (1786), La Purísima Concepción (1787), Santa Cruz (1791), Nuestra Señora de la Soledad (1791), San José (1797), San Juan Bautista (1797), San Miguel Arcángel (1797), San Fernando Rey de España (1797) i San Luis Rey de Francia (1798).

3. Escrits de fra Marià Payeras 1796-1804

En aquest apartat s'inclouen els escrits de la primera època de fra Marià Payeras a Califòrnia, durant els seus destins a San Carlos, La Soledad i San Diego. Es tracta principalment de cartes, de les quals són els destinataris el governador Diego de Borica i l'aleshores pare president de les Missions Fermín Francisco de Lasuén, i documents referents a l'estat de les missions. Destaca també un document descriptiu al trasllat dels cadàvers de tres missioners, entre ells el mallorquí fra Lluís Jaume.

3.1. San Carlos Borromeo del Río Carmelo (Carmel)

3.1.1. San Carlos. 2 d'agost de 1798. Carta al governador Diego de Borica que forma part de l'arxiu de l'arquebisbe de San Francisco.

San Carlos

2 Agost 1798.

Al Governador Diego de Borica.

Per tal de satisfer la gran tasca que ens ha estat encomanada d'ensenyar aquests neòfits a ser, a la vegada, homes racionals i bons Cristians, hem concentrat tota la nostra atenció a reunir-ne alguns de la direcció de Calendarruc i altres de Mutsun. Motivats únicament per la inclinació natural de viure entre les bèsties, ells han passat tota la seva vida en els boscos. Nosaltres els hem suplicat que es presentin, convidant-los amb l'oferiment del perdó. Els hem amenaçat amb sol·licitar la intervenció governamental si ells no apareixen; però tots els nostres esforços no han aconseguit res. Els nostres esforços no poden aconseguir res més; i per tant nosaltres pregam a Sa Senyoria que prengui les mesures que puguin semblar millors per tal que l'abans mencionat es pugui dur a terme. Que el nostre senyor protegeixi Sa Senyoria molts d'anys.

3.2. La Soledad

3.2.1. La Soledad. 8 de gener de 1799. Carta al governador Diego de Borica que forma part de l'arxiu de l'arquebisbe de San Francisco.

*La Soledad
8 Gener 1799.
Al Governador Diego de Borica.*

Informam a Sa Senyoria de que el primer de gener de l'any actual en aquesta missió de Nuestra Señora de la Soledad els següents neòfits han estat elegits: Dionisio i Vicente Ferrer com a batles, Antonio i Sebastián com a regidors, donat que ells són capaços de desenvolupar aquestes tasques i les del tipus que els hi puguin esser encomanades a les missions. Ells seran instruits i preparats durant el temps que transcorrerà fins que les eleccions es puguin dur a terme amb formalitat jurídica.

Aquesta carta és un manuscrit del company de fra Marià Payeras, Antonio Jayme, i signada pels dos. És la resposta a un ordre del governador Borica de 22 de setembre de 1796 ordenant l'elecció, cada primer d'any, de dos batles i un nombre indeterminat de regidors a cada missió. Fra Marià s'havia traslladat de San Carlos a La Soledad el novembre de 1798. El pare president Lasuén, per altra part, tenia el convenciment que aquestes eleccions no eren necessàries fins que les missions esdevinguessin *Pueblos*.

3.2.2. La Soledad. 8 de gener de 1799. Informe de l'estat de la missió de Nuestra Señora de la Soledad des del primer dia de 1797 al darrer dia de desembre de 1798.

Aquesta carta es troba a l'Arxiu de les Missions de Santa Bàrbara. Manuscrita del pare Antonio Jayme i signada tant per ell com per fra Marià Payeras.

Avui, darrer dia de l'any 1798, hi ha:

Homes.....	169
Dones	176
Total.....	345

Al 1796 hi havia:

Homes.....	149
Dones.....	140
Total.....	289

D'acord a les dades anteriors, hi ha un augment de:

Homes.....	20
Dones.....	36
Total d'ànimes.....	56

Durant els darrers dos anys s'han realitzat 38 casaments entre els indis de la missió.

Baptismes realitzats:123

Defuncions:71

També entre gent de les altres classes hi ha hagut 3 baptismes. Aquest és l'estat en el que la missió de Nuestra Señora de la Soledad es trobava en el darrer dia de 1796 i en el que es troba en el darrer dia de 1798.

3.2.3. La Soledad. Datada temptativament a gener de 1799. Carta al governador Diego de Borica.

La Soledad

8 Gener 1799.

Al Governador Diego de Borica.

Nosaltres els ministres d'aquesta missió de Nuestra Señora de La Soledad informam a Sa Senyoria que, aproximadament fa un mes, els neòfits Manuel Zeferino, Pablo, Justo Antonio, Antonio Concepción i algunes dones varen fugir i varen anar un poc més allà de Chalon. Informam a Sa Senyoria d'aquest fet per a que es puguin dur a terme les accions que vostè consideri oportunes. Es pot arribar a aquell indret a cavall o a peu.

3.2.4. La Soledad. 4 de març de 1799. Carta al governador Diego de Borica conservada a l'arxiu de l'arquebisbe de San Francisco.

La Soledad

8 Gener 1799.

Al Governador Diego de Borica.

Jo retorn a Sa Senyoria el volum de Californias i els dos sobre establiments d'ultramar. He llegit tots ells amb gran plaer. Que Déu li pagui la seva generositat! Hi ha també dins el paquet un lligam de llibres per a l'Alferez Simón Suárez. Jo li agrairia si pogués remetre'ls-hi junt amb l'adjunt. El vaquer que li doni això li lliurarà sis formatges i algunes patates. Nosaltres hem tengut bones pluges i els cultius prometen una bona collita. Sa Senyoria sap el risc que els edificis d'aquesta missió corren degut a la seva proximitat amb el riu. El risc és tan gran que si nosaltres seguíssim l'antiga idea d'un quadre, els edificis estarien molt exposats a esser arrasats o almenys a esser socavats al primer desbordament del riu. Per tal d'evitar aquest perill en la mesura del possible, hem pensat que en tenir l'oportunitat de construir ho farem estenent el quadrat cap a l'est. La casa de la guardia és el primer en el nostre camí. Per aquesta raó, i pel fet de trobar-se tan lluny de la nostra vista (s'ha de notar que quan va ser construïda, les cases dels pares donaven a l'est i ara ho fan al sud) demanan a sa senyoria permís per a desplaçar-la. Quasi davant de la nostra residència disposam d'un edifici nou de tova amb una bona teulada plana. Aquest edifici, dividit en un lloc de guardia, barracons, quarter pel caporal i magatzem, me pareix personalment molt adequat per tal propòsit. Aquest edifici té una longitud de 7 vares.

Quan les pluges acabin, el canvi es podria produir. Esperam la seva resposta per a començar a reunir materials amb la finalitat de no tenir la gent inactiva.

Hi ha hagut tres grans inundacions aquest any, cada una amb capacitat d'inundar la missió. Però el riu (Salinas), content en haver malmès la major part de la síquia, es va desplaçar cap a l'altra costat, de manera que el dia després de la inundació la nostra branca duia escassament un rajolí com els que duen els rius secs. Tan aviat com aquest rajolí s'aturi ens veurem obligats (si és que volem beure) a desviar el riu cap a aquesta branca i construir un dic i una síquia a través dels bancs d'arena que ens va deixar el riu amb el seu desplaçament cap al nord, o bé anar a cercar aigua a una vuitena part de llegua de distància.

No tenim notícies d'Espanya. M'agradaria saber com li va a la religió catòlica en aquelles repúbliques europees. D'acord amb els diaris i el lligam de papers que Sa Senyoria me va enviar és evident que ells no pensen en Déu. Que Déu hi posi remei! No oblidí enviar-nos notícies sempre que li sigui convenient fer-ho. El pare Antonio (Jayme) està bé i els dos estenem les nostres salutacions a la seva família sencera. Si vostè volgués enviar-me els volums de Campomanes,¹ ho apreciaria molt.

3.2.5. La Soledad. 28 de gener de 1801. Informe de l'estat de la missió de Nuestra Señora de la Soledad des del primer dia de 1799 al darrer dia de desembre de 1800.

Avui, darrer dia de l'any 1800, hi ha:

Homes.....260
 Dones252
 Total.....512

Al 1798 hi havia:

Homes.....169
 Dones.....176
 Total.....345

D'acord a les dades anteriors, hi ha un augment de:

Homes.....91
 Dones.....76
 Total d'ànimes.....167

Durant els darrers dos anys s'han realitzat 60 casaments entre els indis de la missió.

Baptismes realitzats:123

Defuncions:78

També entre gent de les altres classes hi ha hagut 3 baptismes i un casament. Aquest és l'estat en el que la missió de Nuestra Señora de la Soledad es trobava en el darrer dia de 1798 i en el que es troba en el darrer dia de desembre de 1800.

Aquesta carta es troba a l'Arxiu de les Missions de Santa Barbara. Signada per fra Marià Payeras i fra Antonio Jayme.

1 Pedro Rodríguez de Campomanes, primer comte de Campomanes, va néixer al Principat d'Astúries el 1723 i va morir a Madrid el 1802. Polític, jurista i economista espanyol. Va ser nomenat ministre d'Hisenda en el 1760 en el primer govern reformista del regnat de Carles III dirigit pel primer ministre comte de Floridablanca.

Obres:

1747 - *Disertaciones históricas del orden, y Cavallería de los templarios, o resumen historial de sus principios, fundación, instituto, progresos, y extinción en el Concilio de Viena.*

1765 - *Tratado de la regalía de amortización.*

1767 - *Dictamen fiscal de la expulsión de los jesuitas de España.*

1774 - *Discurso sobre el fomento de la industria popular.*

1775 - *Discurso sobre la educación popular de los artesanos.*

3.2.6. La Soledad. 16 d'octubre de 1802. Carta al pare president Fermín Francisco de Lasuén.

La Soledad

16 Octubre 1802.

Al Pare President Fermín Francisco de Lasuén (sic).

Hem rebut notícies de que els Reverents Pares de la missió de San Carlos s'han dirigit a Sa Reverència demanant-li que ens retiri de la propietat del Rancho San Gerónimo. Va ser establert el 3 de setembre del present any a la Mesa del Sargento, localitzada sobre el Paraje de Sánchez i la Laguna de Los Palos, a tres lligües de distància de la missió. Els Reverents Pares citen les següents raons:

Primer. Com a perjudicial per al Rancho de San Buenaventura.

Segon. Considerant que serà l'origen de molts enfrontaments entre les missions de San Carlos i La Soledad.

Tercer. Perquè quan va ser establert, els Pares de la darrera no varen informar els de la primera.

Quarta i Final. Perquè els pares de La Soledad només varen establir el ranxo després de que aquells de San Carlos ens obrissin els ulls amb el seu ranxo.

Encara que no podem creure completament que aquests sensats i prudents Pares l'bagin destorbat amb aquestes queixes, tot i així, donat que rumors del cas han arribat fins i tot al més modestos de la població, deu ser evident a Sa Reverència de que no va ser cert entusiasme, formalitat o capritx sinó la més profunda necessitat determinada després de profunda investigació la que ens va obligar a establir-nos en dit ranxo. Nosaltres exposam:

Al primer:

Que el ranxo de San Gerónimo no pot mai fer mal a aquell de San Buenaventura perquè estan separats sis milles. Com que la nostra intenció és ocupar només fins a Guadalupe, hi ha encara espai per al ramat de San Buenaventura en direcció a San Carlos que posseeix un territori més ampli i pastura i aigua més abundant que La Soledad. Al contrari no és difícil provar, per la localització dels dos ranxos, que si alguna de les missions pot veure's perjudicada aquesta és La Soledad i no San Carlos.

Al Segon:

Ni el ranxo de La Soledad ni els Pares Ministres provocaran les tan temudes disputes i desacords donat que la propietat del ranxo San Buenaventura no s'estén més enllà de Guadalupe pel camí de dalt ni més enllà de Chupaderos de los Alisos que estan situats oposats a aquesta localització un poc més enllà de la plana de Monterey. Cada majoral ha d'arregar el seu bestiar, marcar-lo i tractar de mantenir aquestes fronteres. Si encara amb aquestes precaucions (i tantes altres que l'experiència de criar bestiar suggereixi) alguns caps de bestiar es mesclen, les parts interessades treballant juntes poden separar els seus propis exemplars extraviats. Si tot i així els Venerables Pares insisteixen en que, amb el temps, bregues i enemistats es poden desenvolupar entre els dos en relació als seus ranxos, nosaltres asseverem que aquestes no s'originaran a La Soledad, els neïfets de la qual agafen el que és seu, sinó que s'originaran per part de qui sigui que vagi més enllà de les seves fronteres en detriment dels propietaris.

A la tercera:

Que el mateix raonament aplicat als ranxos de La Soledad quan el de San Carlos va ser establert: Hi va haver encara més raons per a la preocupació ja que ells anaven a entrar a la plana de Monterey on aquesta

missió està localitzada. Tot i així, amb quin Pare de La Soledad va consultar aquell de San Carlos? A qui varen ells demanar si el ranxo de San Buenaventura podria causar malestar a els Pares de La Soledad o fer mal als seus indis? Nosaltres tenim més per queixar-nos que els estimats confreres.

A la quarta i darrera: Si aquesta "obertura d'ulls" només es refereix a l'establiment dels ranxos, els meus confreres haurien de saber que mentre que Ses Reverències eren encara a Mèxic, el Pare Marià ja havia determinat la necessitat que la missió de San Carlos tenia d'establir ranxos per tal d'incrementar els seus recursos. A la vista d'això després de la repetida urgència del Senyor Borica, el Sergent Castro i el Caporal Picó que consideraven que el ramat no tenia propietari, aquest va ser tret de les bardisses i es va deixar que pasturés al tular, mentre que les ovelles varen ser enviades a San Francisquito, la única localització, segons l'opinió d'aquells que es consideren experts i encara viuen a Carmel, per a incrementar el nombre de caps de bestiar dels dos tipus. El Pare Payeras sabia molt bé que la plana de Monterey era més adequada per a tal propòsit, però com que estava ocupada totalment, li semblava més difícilment emplaçar les guardes allà fins i tot amb el consentiment del governador.

Si aquesta "obertura d'ulls" tracta específicament de l'establiment del ranxo a la plana de Monterey, nosaltres pregam a Sa Reverència que ens consideri una mica més astuts i efectius en gestionar la conservació i progrés de la missió. La quasi total manca d'increment del bestiar, la quasi total escassetat de greix animal (cosa que ens va forçar a cercar-lo a Santa Clara o San Luis), l'esterilitat de la planes del Arroyo Seco a El Pino, la seva manca total de pastures, l'excel·lent pastura que existeix des de Soledad fins a Monterey, i els seus hermosos llocs per ranxos són tan evidents per a tothom que viatgi a través d'ella que només un bome cec no se'n donaria compte. Per tant, es possible que els Pares de La Soledad no ho haguessin observat abans de que el Rancho de San Buenaventura fos establert? Nosaltres afirmam que no és així. En diverses ocasions nosaltres vàrem considerar retornar el bestiar als seus antics llocs preferits, és a dir, a la Laguna de Los Palos, de la que F. Diego Garcia havia tret el seu degut al perill dels pumes, ja que allà era l'únic lloc on aquesta missió era capaç de produir bestiar gras. Els nostres desitjos varen ser sempre frustrats, emperò, per la manca tant de vaquers com de mitjans per mantenir una altre majoral. Les coses varen continuar més o manco igual fins que vàrem veure morir els porcs i les ovelles i gairebé vàrem perdre el bestiar boví degut a falta d'aliment. Com els caporals Miguel Espinosa i Dolores Pico i tots els soldats que varen presenciar el rodeo de juny testificarien, es va decidir superar els anteriorment mencionats obstacles establint un ranxo sota el control del "mayordomo de razón" que seria capaç de mantenir tot aquest bestiar. Havent vist, després d'una curiosa inspecció, que l'àrea de la Laguna de los Palos és l'única localització en aquest districte sencer que ens promet avantatge, nosaltres hem establert l'abans mencionat Rancho de San Gerónimo allà. Donades les nostres escassetats, associada amb l'abundància de bestiar gras al Rancho del Rey i el Rancho de Buenavista, que comparteixen l'àrea, aquesta solució va ser l'òbvia per a nosaltres sempre que consideraven l'assumpte. Jo suggeriria, aleshores, que varen ser les nostres conversacions amb els Pares de Carmel les que, amb major probabilitat, varen fer-los obrir els ulls al respecte d'establir el Rancho de San Buenaventura enlloc del contrari.

Més enllà d'això, és obvi que la Missió San Antonio ha mantingut el Rancho de San Benito a la plana de La Soledad des de fa almenys tres anys sense notificar-nos-ho. I encara que ha bordejat les nostres guardes d'eugues i de bestiar i es troba més a prop de La Soledad que el Rancho de San Buenaventura, nosaltres no hem obert mai els nostres ulls ni les nostres boques per a protestar. Per tot el que s'ha dit, ha de ser evident a Sa Reverència que la missió de La Soledad va establir aquest ranxo dins de la seva àrea quan va ser necessari i quan va ser possible fer-ho i que no es volen traspassar els límits com es evident pels llindars que s'han establert i que no tenen cap fonament (si és que els rumors són certs) els arguments dels nostres confreres en referència als seus drets. Aquesta, Reverent Pare President, és la nostra manera de pensar que seguirem si la seva reverència i els governador no té altra suggerència. Si li sembla apropiat, per favor faci saber els nostres pensaments als Reverents Pares Ministres de San Carlos per a que ells puguin respondre amb qualsevol cosa que els hi vengui al cap; i si vostè considera això avantatjós, arxivi aquesta carta per

a que en qualsevol cas la nostra posició sigui enregistrada i el bonic vincle entre les dues missions es pugui mantenir.

Signada pels pares Antonio Jayme i Marià Payeras. Al revers conté una anotació del pare Lasuén que indica que els pares de San Carlos no havien fet cap reclamació. La reclamació es va fer més endavant, el 26 d'octubre.

3.2.7. La Soledad. 1 de gener de 1803. Informe de l'estat de la missió de Nuestra Señora de la Soledad des de l'1 de gener de 1801 fins al darrer dia de desembre de 1802.

Avui, darrer dia de l'any 1802, hi ha:

Homes.....	296
Dones	267
Total.....	563

Al 1800 hi havia:

Homes.....	260
Dones.....	252
Total.....	512

D'acord a les dades anteriors, hi ha un augment de:

Homes.....	36
Dones.....	15
Total d'ànimes.....	41 (sic)

Durant els darrers dos anys s'han realitzat 54 casaments entre els indis de la missió.

Baptismes realitzats:183

Defuncions:177

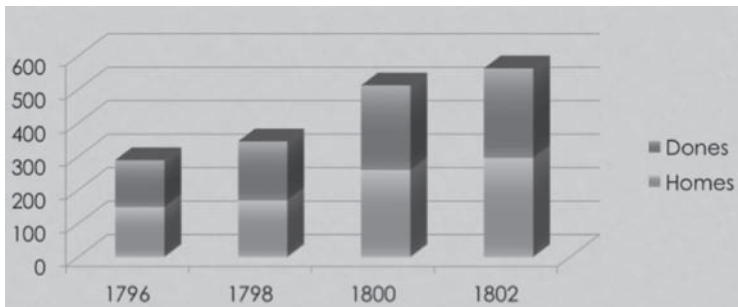

Figura 11. Evolució de la població a la missió de La Soledad

També entre gent de les altres classes hi ha hagut 2 baptismes. Aquest és l'estat en el que la missió de Nuestra Señora de la Soledad es trobava en el darrer dia de 1800 i en el que es troba en el darrer dia de desembre de 1802.

Aquesta carta es troba a l'Arxiu de les Missions de Santa Barbara. Signada per fra Marià Payeras i fra Antonio Jayme.

De les dades contingudes en els documents anteriors es pot observar l'evolució de la població de la missió (figura 11).

3.3. San Diego

3.3.1. San Diego. 27 d'abril de 1804. Document de transferència dels cossos dels Reverends Pares fra Lluís Jaume, fra Juan Figuer i fra Juan Mariner. Contingut al primer Llibre dels difunts de San Diego. L'única signatura present és la del pare Payeras.

A 26 d'abril de 1804, en presència del comandant del veïnat Presidio de San Diego, Don Manuel Rodríguez, i de les seves tropes reunides, nosaltres els ministres d'aquesta missió, les signatures dels quals apareixen a la part inferior, han traslladat els cossos dels difunts ex Pares Ministres i, després d'un velatori i una missa cantata per al bé de les seves ànimes, es varen situar en taüts individuals en una única tomba davall del petit arc que es troba entre els dos altars de l'església nova. El taüt més gran conté el cos no desmembrat del Reverent Pare Fra Juan Mariner que va morir el 29 de gener de 1800; el mitjà conté el cos ja desmembrat del Reverent Pare Fra Juan Figuer que va morir el 18 de desembre de 1784; mentre que el més petit conté els ossos del Reverent Pare Fra Lluís Jaume, qui amb la major inhumanitat i ferocitat va ser agredit, colpejat i assassinat pels seus propis fills en Crist que ell havia regenerat. Per tal de que ells puguin ésser clarament reconeguts en qualsevol moment, nosaltres hem encarregat la col·locació de tres pedres damunt la tomba. La més propera a l'altar de la Mare de Deu, Nostra Senyora del Pilar marca el Pare Jaume, la següent i més propera a San Diego és la del Pare Mariner i la més llunyana i que mira al sud és la del Pare Figuer. Que les seves ànimes amb la gràcia de Déu descansin en pau! Amen. Aquesta és la pura veritat com a testimoni de la qual nosaltres signam el present el dia 27 del mateix més i any.

Figura 12. Làpides dels pares Figuer, Jaume i Mariner a San Diego. Foto: Glenn Lee LaRocque

era fra Marià, com demostren la quantitat i el tipus de lectures que feia, i que estan esmentades a les cartes que s'han revisat.

Com a treballs a realitzar en el futur, els proposam en dues línies. Primer acabar la recerca de documentació original en diferents arxius i fer la recerca bibliogràfica, atenent simultàniament la que actualment es vagi generant. Per altra banda, realitzar al material recopilat, un buidatge d'informació i posterior classificació segons les seves principals activitats: lingüista, pacificador, viatger i explorador, diarista, administrador en els anys successius, després del seu trasllat a La Puríssima.

4. Conclusions

En l'etapa que hem analitzat (1796-1804) els documents de fra Marià Payeras ens confirmen la seva gran capacitat de gestió i administració de les missions. No destaquen en aquest període, descomptant l'aspecte religiós, altres de les facetes reconegudes en el missioner inquer (tot i que no volem dir que no les realitzàs). Cal seguir analitzant documents per trobar referències als altres tipus de feines, per això seguim la recerca en altres períodes de la seva vida. Sí que volem destacar l'aspecte de persona il·lustrada que

Referències

- [1] Z. Engelhardt, *The missions and missionaries of California*. Volum 2. James H. Barry Company.
- [2] P. J. Llabrés, *El P. Mariano Payeras, celoso misionero y continuador de la obra apostólica del P. Junípero Serra en California*. 1º. Premio Certamen del Seminario. Palma (INÈDIT) (1961).
- [3] M. Payeras i L. Payeras, "Father-President Payeras: recerca i revisió de la documentació Americana", a *Jornades d'Estudis Locals d'Inca 2013*, N. 14, pp. 15-36 (2014).
- [4] M. Payeras, *Writings of Mariano Payeras*. Bellerophon Books. Traducció de Donald C. Cutter (1995).